

**Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M**

Forgácsolástechnológia alapjai

04 – Bázisok és készülékek

Dr. Mikó Balázs
miko.balazs@bgk.uni-obuda.hu

Dr. Mikó B. 1

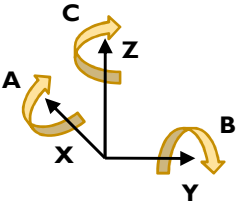

**Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M**

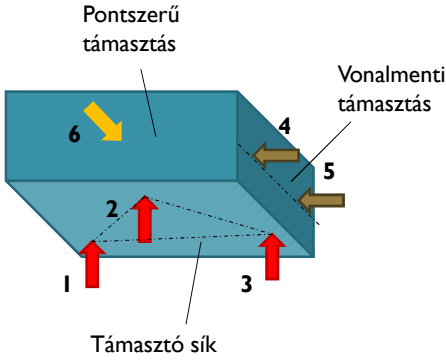

A munkadarab szabadságfokai

Szabadságfok: egy dimenziós elmozdulási lehetőség.

6 szabadságfok

Teljes helyzet meghatározás:
6 szabadságfok lekötése

Dr. Mikó B. 2

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

Bázisok

Bázis: a munkadarab azon eleme, melytől más elemek helyzetét hatozzuk meg

Oszályozás I:

- Szerkesztési bázis: a konstruktőr adja meg a műhelyrajzon, a működés szempontjait tükrözi.
- Technológiai bázis: a gyártás során az alkatrész megmunkálására illetve mérésére szolgál.

Szerkesztési b. = Technológiai b. → Főbázis

Dr. Mikó B.
3

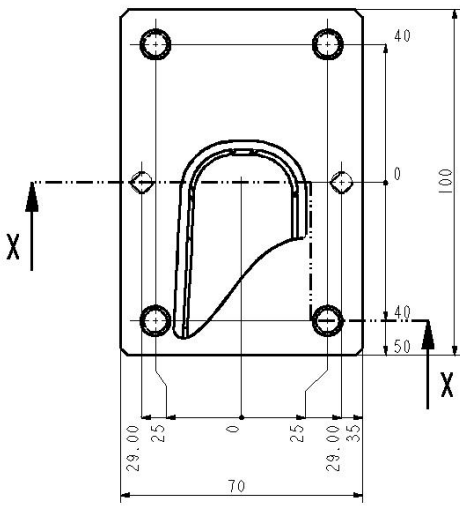
Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

Bázisok

Oszályozás 2:

- Valóságos bázis: létezik az alkatrészen. (pl. a darab oldala)
- Elméleti bázis: nem létezik az alkatrészen. (pl. furat középvonala)

Dr. Mikó B.
4

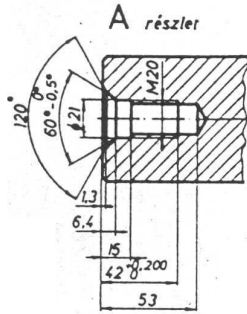
**Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M**

Bázisok

Technológiai bázisok osztályozás 3:

- a megmunkálás foka szerint: *nyers / közbenső / simított*
- létesítés módja szerint: *természetes bázis / mesterséges vagy segéd bázis*
- szerepe szerint: *felfogási / mérési / ellenőrzési*
- geometriai alak szerint:
  - sík
  - hengeres
  - sík + hengeres
  - (menet)
  - evolvens

Dr. Mikó B. 5

**Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M**

Bázisválasztás elvei

- ✓ Szerkesztési bázist válasszunk technológiai bázisnak.
- ✓ Nyers bázist csak egyszer használjunk.
- ✓ A bázisfelület jó leszorítási lehetőséget biztosítson, a deformáció minimális legyen.
- ✓ A bázisfelület könnyen megmunkálható legyen.
- ✓ A bázisváltások száma minimális legyen.

- ✓ Felfekvő bázis: legkiterjedtebb felület.
- ✓ Tájoló bázis: leghosszabb felület.
- ✓ Ütköztetési bázis: legkisebb felület.

- ✓ Mérési bázis sok méret kiinduló felülete legyen.
- ✓ Mérési bázis a legszigorúbban tűrt felület.

Dr. Mikó B. 6

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Készülékek

- A készülékek szerepe a munkadarab (esetleg szerszám) helyzetének meghatározása és megtartása a megmunkálás során.

Dr. Mikó B. 7

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Közvetlen rögzítés

- Időigényes
- Szaktudást igényel
- Univerzális

Dr. Mikó B. 8

Készülékek alkalmazásának műszaki előnyei

- Pontosabb felfogás
- Pontosabb megmunkálás

Dr. Mikó B. 9

Készülékek alkalmazásának gazdasági előnyei

- Rövidebb felfogási idő
- Előrajzolás elmaradása
- Kevésbé képzett szakember alkalmazása
- Anyagköltség csökkenés
- Selejtcsökkenés
- Minőség javulás
- Műveleti idő csökkenése

Dr. Mikó B. 10

**Ó B U D A I
E G Y E T E M**

Készüléket kell használni, ha

- Készülék nélkül nem munkálható meg az alkatrész (pl. osztókészülék alkalmazása).
- Ha az adott pontosság készülék nélkül nem érhető el (pl. fúrópersely alkalmazása).
- Ha a munkadarab gyártási költsége kisebb, mint készülék használata nélkül.

Dr. Mikó B. 11

**Ó B U D A I
E G Y E T E M**

Készülékfajták

<ul style="list-style-type: none"> ☐ Munkadarab befogó ☐ Szerszám befogó ☐ Szerszám vezető ☐ Mérő 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Fúró ❖ Maró ❖ Eszterga ❖ Üregelő ❖ Köszörülő ❖ stb.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Egyetemes ➤ Speciális ➤ Szabványos elemekből összeállított ➤ EÖK 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mechanikus ■ Hidraulikus ■ Pneumatikus ■ Mágneses
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kézi működtetésű ✓ Automatizált

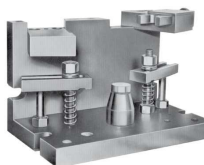
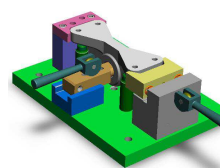
Dr. Mikó B. 12

ÓBUDAI EGYETEM		Forgácsoló készülékek								
1		Palást (hengeres) megmunkálásához			Hosszsztergálásához					
2		Egyedi hengeres megmunkálásához		Sorozatos hengeres megmunkálásához		Egyedi hosszsztergálásához			Többszörös hosszsztergálásához	Sorozatos hosszsztergálásához
3		Csúcsos készülékek	Önbeálló készülékek		Rögzített készülékek	Elforgatható készülékek	Elforgatható többszörös befogókészülékek		Tömbbefogással	Független befogással
Fűrő—feszítő készülékek										
1		Fűrőszablonok	Álló fűrőkészülékek			Billenő fűrőkészülékek	Többszörös fűrőkészülékek	Elforgatható fűrőkészülékek	Több célú fűrőkészülékek	
2		Alaksablonok	Gyűrűs vagy központozó sablonok	Rögzített fűrőtárcsával	Mozgatható fűrőtárcsával			Egy lengőtengellyel	Két egymást keresztező lengőtengellyel	
Munkakészülékek forgácsolókéssel való megmunkálásához										
1		Szerszámvezérlők			Munkadarab-vezérlők			Szerszámirtók		
2		Másolókészülékek	Irányítókészülékek	Másolókészülékek	Irányítókészülékek	Álló szerzőkhöz	Forgó szerzőkhöz			
Munkakészülékek a munkadarabok kezeléséhez										
1		Előrajzoló készülékek				Szerszámirtó				
2		Előrajzoló sablonok		Előrajzoló készülékek		Hegesztőkészülékek		Szállítókészülékek		Összeszerelő készülékek
3		Alaksablonok	Gyűrűs vagy központozó sablonok	Rögzített előrajzoló sablonnal	Mozgatható előrajzoló sablonnal					
Ellenőrzőkészülékek										
1		Mérőeszköz hordozók			Munkadarabot hordozók			Mérőeszköz és munkadarabot hordozók		

Dr. Mikó B.

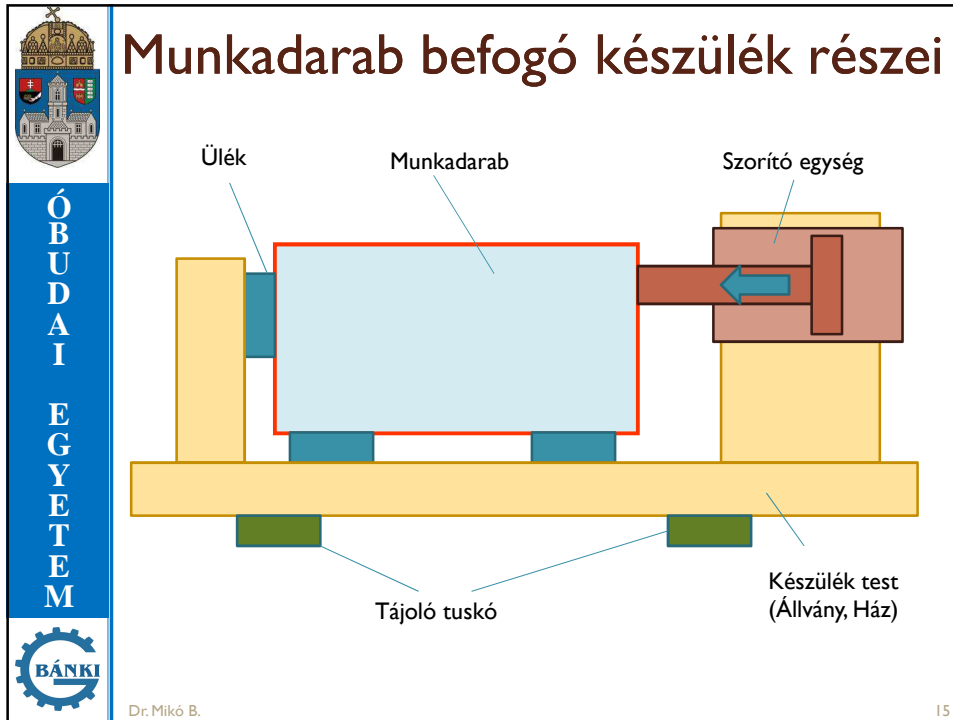
13

ÓBUDAI EGYETEM		Felépítés szerinti csoportosítás	
		Felépítés fajtája	Felhasználási terület
		Különleges készülékek	Nagysorozat- és tömeggyártás (bonyolult darabokhoz, amelyek szabványos készülékkel nem gyárthatók)
		Szabványos készülékek — készülék alaptest — többcélú alaptest — többcélú beállítható készülékek	Nagysorozat- és tömeggyártás Kissorozat-, nagysorozat- és tömeggyártás Kissorozat-, nagysorozat- és tömeggyártás
		Építőszekrényelvű készülékek	Nullsorozat és kissorozatgyártás (bonyolult darabokhoz, amelyek szabványos készülékkel nem gyárthatók)

Dr. Mikó B.

14

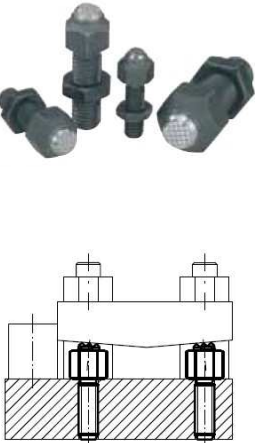
**ÓBUDA
I
EGYETEM**

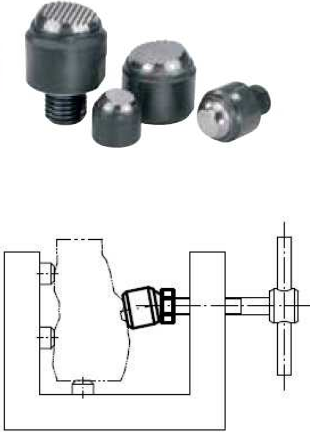
Tájéoló elemek - Ülékek

Fix

Beállítható

Beálló

Dr. Mikó B. 17

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Adaptív ülékek

- Kis széria
- Alakos felület
- Alak- és erőzáró

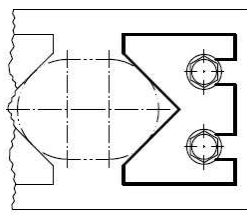
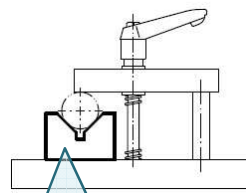
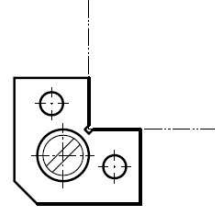

Dr. Mikó B. 18

Tájéoló elemek - prizmák

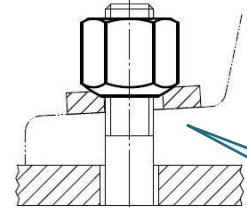
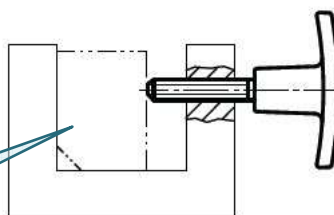

Egy irányú központosítás

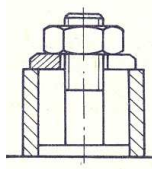
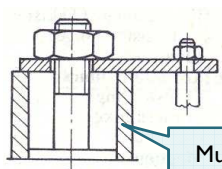
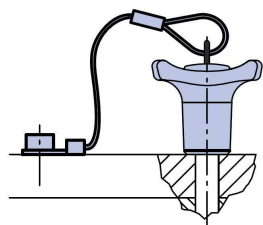
Dr. Mikó B. 19

Szorító elemek – Csavar szorítás

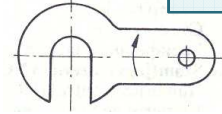

Munkadarab

Munkadarab

Szorító elem biztosítása elvesztés ellen

Kezelési idő csökkentése

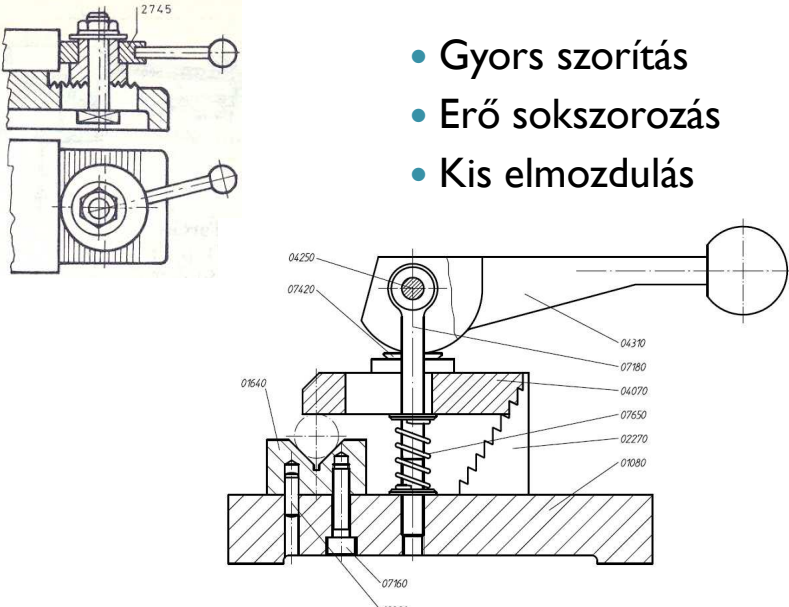
Dr. Mikó B. 20

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Szorító elemek – Excenter

- Gyors szorítás
- Erő sokszorozás
- Kis elmozdulás

Dr. Mikó B.
21

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Szorító elemek – Ék szorítás

- Ékhatás
- Oldalról szorít
- Nem takarja a felső felületet

Dr. Mikó B.
22

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

Szorító elem – Rugós szorítás

- Gyors szorítás
- Kis erő
- Mérő készülékek

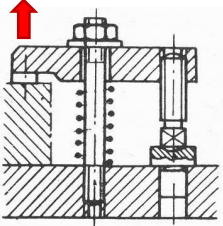

Dr. Mikó B. 23

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

Szorító elemek – szorító vas

- Egyszerű
- Nehézkes kiszolgálás

Dr. Mikó B. 24

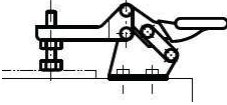

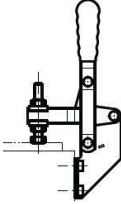
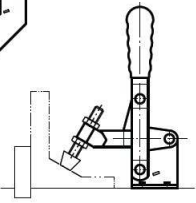

ÓBUDA
I
EGYETEM

Szorító elemek – Csuklós

- Kézi működtetés
- Sokoldalú szorítás
- Szerelő, mérő és hegesztő készülékek

Dr. Mikó B. 25

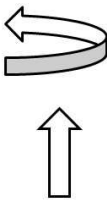

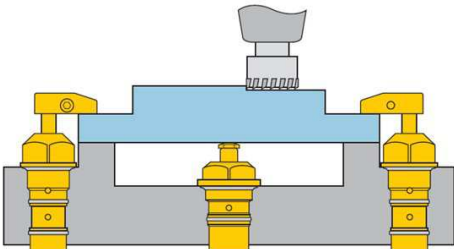

ÓBUDA
I
EGYETEM

Hidraulikus szorítás

- Automatizálható
- Speciális elemek
- Nagy szorító erő

Dr. Mikó B. 26

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

Tájéoló elemek

- A készülék helyzetének meghatározása
- Gyors készülék csere

Null-pont rendszer

Dr. Mikó B.

27

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

Egyetememes készülékek

- Egyedi gyártás
- Tokmány
- Egyszerű bázis elemek
- Patron
- Satu
- Körasztal
- Osztómű
- Mágnes asztal

Dr. Mikó B.

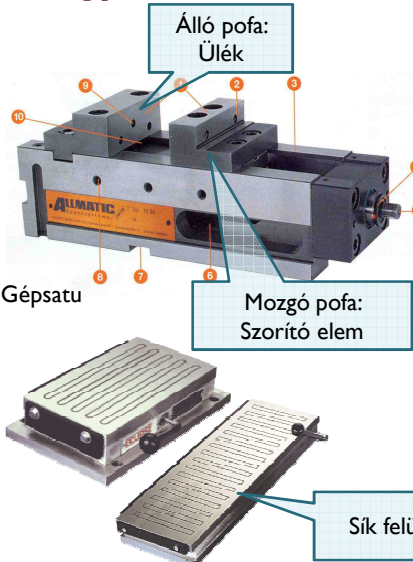
28

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Egyetemes készülékek

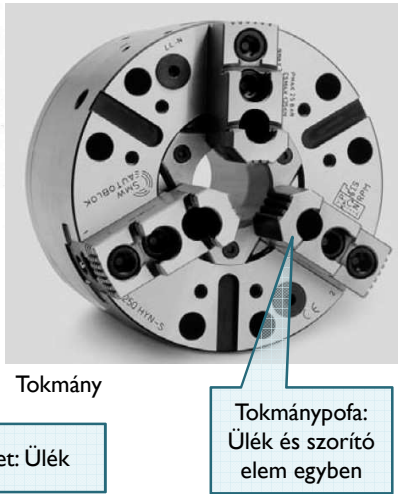
Álló pofa:
Ülék

Gépsatu

Mozgó pofa:
Szorító elem

Sík felület: Ülék

Mágnes asztal

Tokmány

Tokmánpofa:
Ülék és szorító
elem egyben

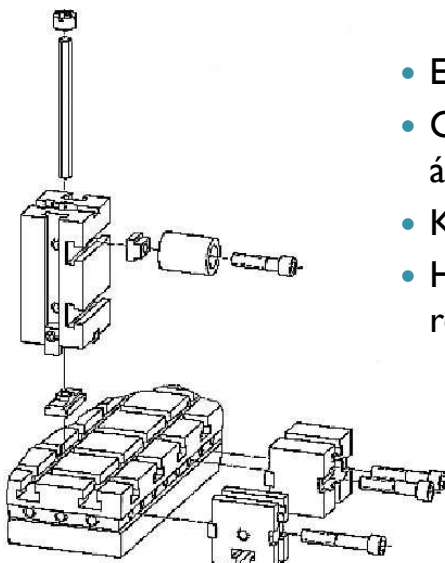
Dr. Mikó B. 29

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

EÖK készülékek

- Elemkészlet alkalmazása
- Gyors áttervezés, átszerelés
- Kis/közepes széria
- Hornyos vagy furatos rendszer

Dr. Mikó B. 30

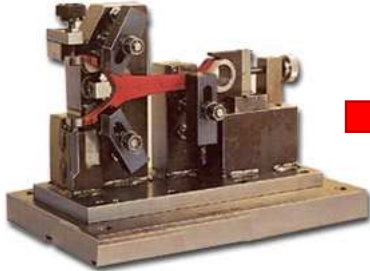
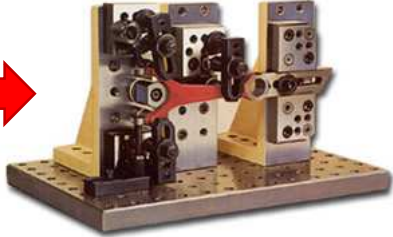

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

EÖK készülék

→

Dr. Mikó B.
31

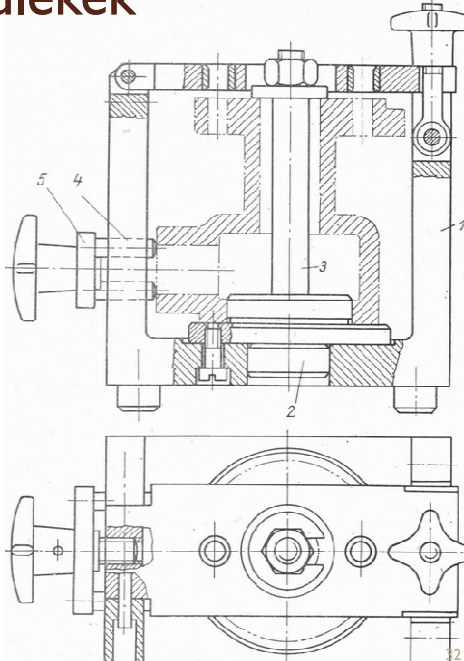

Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M

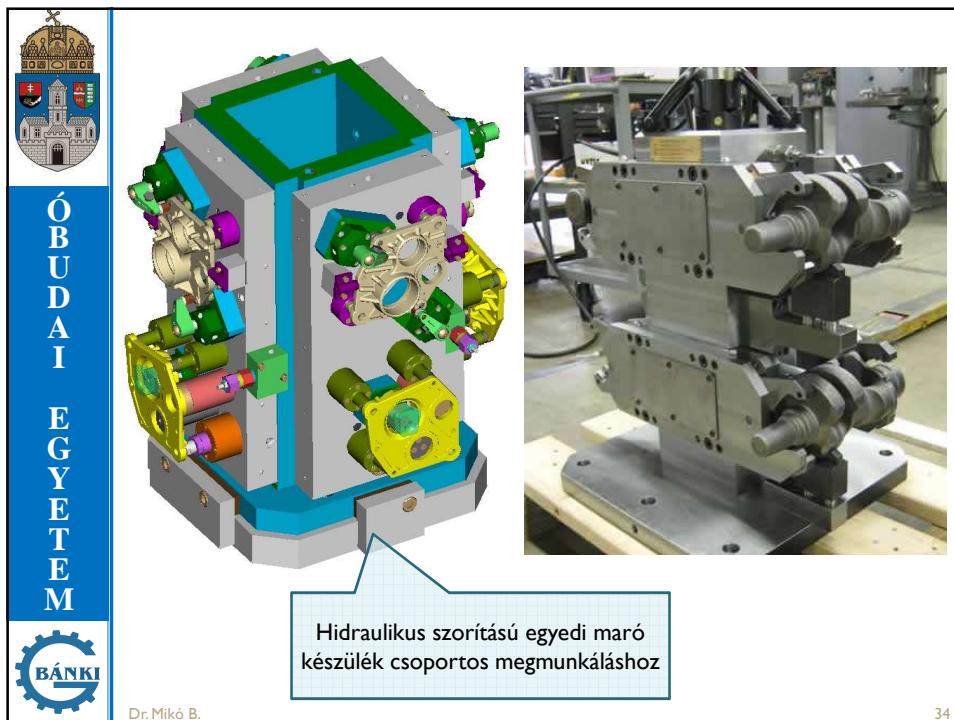
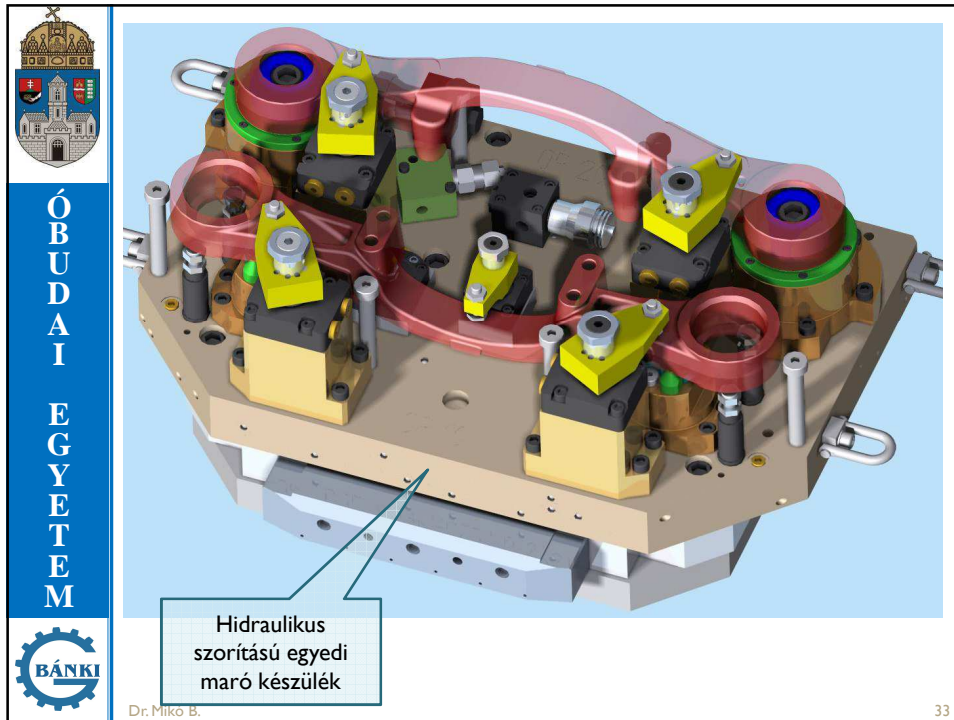
Speciális készülékek

- Nagy sorozat / Tömeg gyártás
- Egyedi tervezés és gyártás

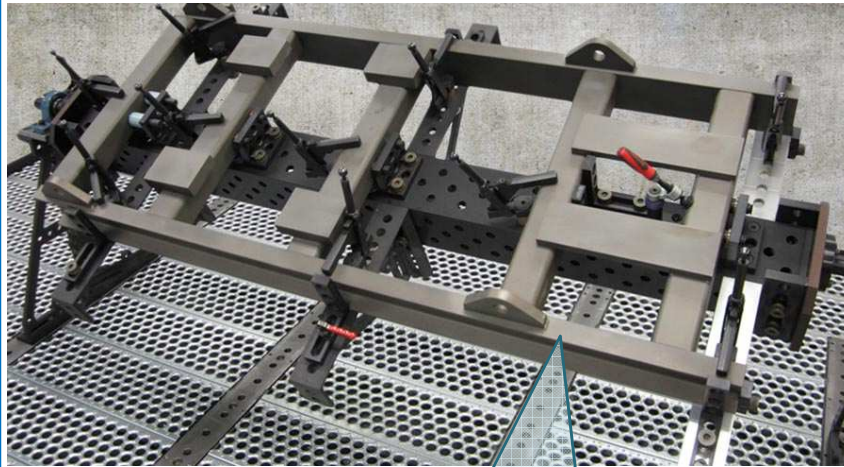
Dr. Mikó B.
32

ÓBUDA
I
EGYETEM

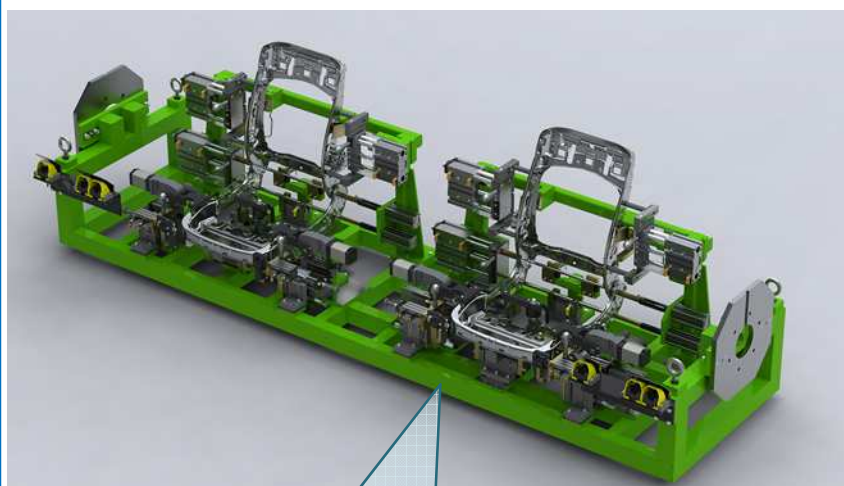
Kézi szorítású hegesztő készülék forgatható állvánnyal

Dr. Mikó B.

35

ÓBUDA
I
EGYETEM

Pneumatikus szorítású automatizált hegesztő készülék forgatható állvánnyal

Dr. Mikó B.

36

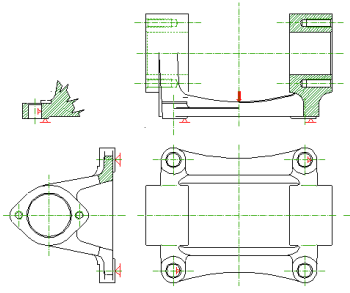

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

Készülékezési igény

- Mit munkálunk meg?
- Hogyan munkáljuk meg?
- Milyen gépen?

- Hol legyen megtámasztva?
- Hol legyen leszorítva?
- Hogyan legyen leszorítva?

KÉSZÜLKESZERKESZTÉST KERŐ LAP		
Rajzszám 280.00-3912-022	Munkaadó megnevezése BAK	Művelési ülésszám 14/1998
Művelési jele 2/14	Művelési megnevezése Márás II.	Szerszámjel MAHO MC50
Készülék megnevezése: Kétsapós készülék K1255		
VÁZLAT		
		
<p>Műszaki előírások, magyarázat Függőleges lapon, kétsapós tájolással, szorítva a jelzett helyen.</p>		
Háttérkép	Dátum 1998. IX. 24.	

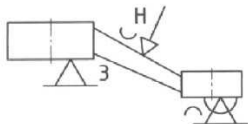
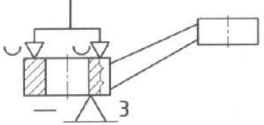
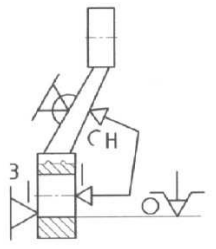
37

Dr. Mikó B.

**ÓBUDA
I
EGYETEM**

	<p style="text-align: center;">BEFOGÁS KÉSZÜLKÉBE</p> <p>Támasztás három síkfelületű fix ülékkel, és egy beálló támasszal. Szorítás mint előbb.</p>
	<p style="text-align: center;">BEFOGÁS KÉSZÜLKÉBE</p> <p>Támasztás három síkfelületű fix ülékkel. Szorítás villaszerű domború felületű szorítóval.</p>
	<p style="text-align: center;">BEFOGÁS KÉSZÜLKÉBE</p> <p>Támasztás három fix ülékkel és egy beálló támasszal. Központosítás hengeres csappal. Szorítás hidraulikus szorítóval.</p>

38

Dr. Mikó B.

**Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M**

Felkészülést segítő kérdések

1. Mit nevezünk szabadságfoknak?
2. Milyen szabadságfokai vannak egy testnek?
3. Mit jelent a teljes helyzetmeghatározás?
4. Mi a bázis?
5. Csoportosítsa a bázisokat több szempont szerint!
6. Mi a készülék feladata?
7. Osztályozza a készülékeket!
8. Milyen műszaki és gazdasági előnyei vannak a készülékek alkalmazásának?
9. Ismertesse a készülékek általános felépítését!
10. Milyen készülék típusok léteznek?
11. Mi a készülék test feladata?
12. Milyen típusú ülékek vannak?

Dr. Mikó B. 39

**Ó
B
U
D
A
I
E
G
Y
E
T
E
M**

Videók

Dr. Mikó B. 40